

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра міжнародних відносин

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

Методичні вказівки

для здобувачів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Одеса

«Астропринт»

2025

УДК 911.3:32(072)
П504

Укладач

Михайло Сергійович Покась, кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

Світлана Вадимівна Коч, доктор політичних наук, професор кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Юлія Вадимівна Узун, доктор політичних наук, професор кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рекомендовано до друку вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (*протокол № 4 від 20 грудня 2024 року*)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	7
Теми практичних занять	10
Самостійна робота студентів.....	13
Форми контролю і методи оцінювання	17
Основні терміни і поняття.....	21
Питання до підсумкового контролю.....	22
Рекомендована література	24

Політична географія : методичні вказівки для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / укл. Покась М. С. — Одеса : Астропринт, 2024. — 28 с.

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «Політична географія» здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та були розроблені відповідно до силабусу та робочої програми дисципліни. Основна мета вказівок — надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

УДК 911.3:32(072)

© Покась М. С., укладання, 2025

ВСТУП

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Політична географія» призначені для допомоги здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», які навчаються в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на Факультеті міжнародних відносин, політології та соціології.

Мета курсу. Вивчення здобувачами, які навчаються за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, дисципліни «Політична географія» має важливе значення в загальній системі підготовки майбутніх бакалаврів - міжнародників.

Здобувачі вивчають основні категоріальні елементи політичної географії та лімології, формують навички по сприйняттю та науковому аналізу світових подій з точки зору взаємодії географічних елементів та політичних процесів з отриманням розуміння подальшої сфери спеціалізації. Вивчення і засвоєння здобувачами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню розвитку світової політики в рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках класичних геополітичних шкіл.

Завдання курсу. Вивчення і засвоєння здобувачами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню розвитку світової політики в рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках класичних політологічних шкіл.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

1. Здатність працювати в міжнародному контексті. (ЗК5).
2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). (ЗК6).

3. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій. (СК1)

4. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав. (СК5).

5. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами). (СК6)

6. Усвідомлення національних інтересів на міжнародній арені. (СК8)

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин. (РН01)

- Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів. (РН02)

- Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях. (РН06)

Програма навчальної дисципліни «Політична географія» складається із таких змістових модулів:

- 1. Змістовий модуль I. Політична географія і міжнародні відносини.**
- 2. Змістовий модуль II. Геополітичні чинники у картині світу.**
- 3. Змістовий модуль III. Внутрішня структура держави з точки зору політичної географії.**

На вивчення навчальної дисципліни «Політична географія» відводиться 120 годин, у тому числі: 20 – лекцій, 28 – практичні заняття та 72 – самостійна робота, що становить 4 кредити ЄКТС.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I.

Політична географія і міжнародні відносини.

Тема 1. Об'єкт, предмет и структура предмету «політична географія».

Термінологічна база. Об'єкт та предмет політичної географії. Структура політико-географічних досліджень. Основні підходи до досліджень: по масштабу об'єкту, по часу розвитку об'єкту, по набору елементів, що охоплені. Основні етапи розвитку політичної географії як науки.

Тема 2. Лімологія (наука про кордони) як складова частина політичної географії.

Поняття лімології. Основні підходи до вивчення кордонів: історико-картографічний, класифікаційний, функціональний, географо-політологічний. Нові теоретичні підходи до вивчення кордонів.

Тема 3. Держава як об'єкт вивчення політичної географії.

Поняття та основні параметри держави у політичній географії. Класифікація держав: по формі правління, по території, по конфігурації, по виходу до моря, по економічному розвитку. Столиця держави в унітарній та федеративній державах. Держава у системі міжнародних відносин.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Геополітичні чинники у картині світу.

Тема 4. Основні геополітичні теорії як показник розвитку політико-географічної думки.

Теоретичні погляди Фрідріха Ратцеля. «Геополітика» Рудольфа Челлена. Теорія морської сили Альфреда Тейєра. Теорія «хартленду» Хелфорда Маккіндера. Панрегіоналізм Карла Хаусхофера. Теорія номосів Карла Шмітта. Модель «хартленд-рімленд» Ніколаса Спідмена. «Атомна дипломатія» Гара Алперовіца. Модель світу Саула Коена. Теорія зіткнення цивілізацій Семюеля Хантінгтона.

Тема 5. Формування сучасного геополітичного простору.

Епоха великих географічних відкриттів та початок європейської колонізації світу. Ери заморської колонізації: перша неконкурентна, перша конкурентна, друга неконкурентна, друга конкурентна. Ери деколонізації. Специфіка східного типу колоніалізму. Сучасна геополітична картина світу. Геополітичне положення України, США, ЄС, КНР.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Внутрішня структура держави з точки зору політичної географії.

Тема 6. Адміністративно-територіальний поділ.

Завдання та основні поняття АТП. Вивчення АТП з точки зору політичної географії: структура АТП, економічне районування, розміщення інфраструктури, політичні симпатії населення. Виникнення та розвиток систем АТП в розвинутих країнах. Сучасний етап розвитку АТП.

Тема 7. Місцеве самоврядування.

Типологія систем місцевого самоврядування: дуалістична (високодецентралізована), горизонтальна, змішана. Бюджет місцевого самоврядування та його просторові компоненти. Компетенції місцевого самоврядування. Динаміка розвитку місцевого самоврядування. Основні чинники, що стимулюють реформи місцевого самоврядування: урбанізація, технологічний прогрес, зміни у самоідентифікації людини, перегляд взаємовідносин між людиною та адміністрацією. Сучасний стан системи місцевого самоврядування у Європі та в Україні.

Тема 8. Федералізм в територіально-політичній організації суспільства.

Визначення федералізму. Основні відмінності між федерацією, конфедерацією та унітарною державою. Федерації у сучасному світі: федеративні держави, квазіфедерації, залежні території та асоційовані держави. Федералізм і національне питання. Класифікація федерацій.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Об'єкт, предмет и структура предмету «політична географія».

Питання для обговорення

1. Поняття політичної географії.
2. Об'єкт та предмет політичної географії.
3. Територіально-політичні системи. Політична сфера суспільного життя.
4. Зв'язок політичної географії з іншими науками.

Рекомендована література: [3,8,10]

Практичне заняття № 2

Лімологія (наука про кордонах) як складова частина політичної географії.

Питання для обговорення

1. Визначення кордону.
2. Основні функції кордонів.
3. Допоміжні функції кордонів.
4. Історико-картографічний підхід до вивчення кордонів.
5. Класифікаційний підхід до вивчення кордонів.
6. Функціональний підхід до вивчення кордонів.
7. Географо-політологічний підхід до вивчення кордонів
8. "Природні кордони": еволюція поняття та його досяжність.
9. Кордони, що проведені по водних об'єктах.

Рекомендована література: [3,9,11]

Практичне заняття № 3

Держава як об'єкт вивчення політичної географії.

Питання для обговорення

1. Держава як політико-географічна система. Основні функції держави.

2. Форми державного правління. Монархія. Типи монархій: абсолютна, парламентська, дуалістична, патріархальна. Теократична монархія.
3. Республіка. Типи республік: президентська, президентсько-парламентська, парламентсько-президентська, парламентська.
4. Форми державного устрою. Унітарні країни: прості і складні. Федеративні держави.
5. Політичний режим. Форми політичного режиму.

Рекомендована література: [3,9,11]

Практичне заняття № 4

Основні геополітичні теорії як показник розвитку політико-географічної думки.

Питання для обговорення

1. Геополітична теорія Карла Хаусхофера
2. Геополітична теорія Альфреда Мехена
3. Геополітична теорія Ніколаса Спідмена
4. Геополітична теорія Самуеля Хантінгтона

Рекомендована література: [2,3,10,11]

Практичне заняття № 5

Формування сучасного геополітичного простору.

Питання для обговорення

1. Епоха великих географічних відкриттів та початок європейської колонізації світу.
2. Перша неконкурентна ера заморської колонізації
3. Перша конкурентна ера заморської колонізації
4. Друга неконкурентна ера заморської колонізації
5. Друга конкурентна ера заморської колонізації
6. Ери деколонізації.

Рекомендована література: [2,3,10,11]

Практичне заняття № 6

Адміністративно-територіальний поділ.

Питання для обговорення

1. Структура АТП.
2. Економічне районування у АТП.
3. Розміщення інфраструктури у АТП.
4. Політичні симпатії населення у АТП.

Рекомендована література: [2,3,10,11]

Практичне заняття № 7

Місьцеве самоврядування.

Питання для обговорення

1. Дуалістична (високодецентралізована) система місцевого самоврядування
2. Горизонтальна система місцевого самоврядування
3. Змішана система місцевого самоврядування.
4. Компетенції місцевого самоврядування.
5. Динаміка розвитку місцевого самоврядування.

Рекомендована література: [2,3,11]

Практичне заняття № 8

Федералізм в територіально-політичній організації суспільства.

Питання для обговорення

1. Основні відмінності між федерацією, конфедерацією та унітарною державою.
2. Федеративні держави.
3. Квазіфедерації
4. Залежні території та асоційовані держави.
5. Федералізм и національне питання.

Рекомендована література: [2,3,11]

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Об'єкт, предмет и структура предмету «політична географія».

1. Геополітичні коди Румунії
2. Геополітичні коди Болгарії
3. Геополітичні коди Туреччини
4. Геополітичні коди Білорусії
5. Геополітичні коди Польщі
6. Геополітичні коди Словаччини
7. Геополітичні коди Угорщини.

Тема 2. Лімологія (наука про кордонах) як складова частина політичної географії.

1. Специфічні риси найбільших за обсягом країн.
2. Специфічні риси великих за обсягом країн.
3. Специфічні риси середніх за обсягом країн.
4. Специфічні риси малих за обсягом країн.
5. Специфічні риси мікродержав

Тема 3. Держава як об'єкт вивчення політичної географії.

1. Внутрішні води держави
2. Територіальні води держави
3. Виключна економічна зона держави
4. Населення держави: расовий склад.
5. Населення держави: лінгвістичний склад.
6. Населення держави: етнічний склад.
7. Населення держави: релігійний склад.

Тема 4. Основні геополітичні теорії як показник розвитку політико-географічної думки.

1. Геополітична теорія Карла Хаусхофера
2. Геополітична теорія Карла Шмітта
3. Геополітична теорія Ніколаса Спідмена
4. Геополітична теорія Гара Алперовіца
5. Геополітична теорія Саула Коена
6. Геополітична теорія Самуеля Хантінгтона

Тема 5. Формування сучасного геополітичного простору.

7. Сінтоїстська цивілізація
8. Конфуціанська цивілізація
9. Індуїстська цивілізація
10. Євроатлантична цивілізація
11. Латиноамериканська цивілізація
12. Ісламська цивілізація
13. Східнослов'янська цивілізація

Тема 6. Адміністративно-територіальний поділ держави.

1. Виникнення та розвиток систем АТП в США.
2. Виникнення та розвиток систем АТП в Великій Британії.
3. Виникнення та розвиток систем АТП в ФРН.
4. Виникнення та розвиток систем АТП в КНР.
5. Виникнення та розвиток систем АТП в Індії.

Тема 7. Місцеве самоврядування.

1. Первісний тип відтворення населення
2. Традиційний (аграрний) тип відтворення населення
3. Перехідний (індустріальний) тип відтворення населення
4. Сучасний (постіндустріальний) тип відтворення населення

Тема 8. Федералізм в територіально-політичній організації суспільства.

1. Конфедерації у XXI ст.
2. Асоційовані держави у XXI ст.
3. Залежні території у XXI ст.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Один реферат із переліку обирається здобувачем на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу.

Обсяг реферату: 10 сторінок.

Характеристика змісту: за змістом навчальної дисципліни.

Вимоги до виконання та оцінювання: основна мета роботи – глибоке вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки реферату (дослідження). Вельми важливим є формування таких умінь і навичок здобувача: самостійно формулювати проблему, визначати мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу. Робота має бути написана здобувачем на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для унаочнення і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 10, при цьому матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та публічний захист рефератів).

Засоби діагностики якості вищої освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Методи поточного / періодичного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (рефератів), захист результатів індивідуальних завдань (рефератів).

Підсумковий контроль. Іспит (в усній формі).

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Здобувач освіти		
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час виступів та письмових відповідей;	глибоко розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову

Добре

всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі

правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання

Задовільно

ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки

володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків

володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обгрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки

можливо використувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків

недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички

Незадовільно з
можливістю повторного
складання

Незадовільно з не володіє навчальним виконує лише елементи обов'язковим повторним матеріалом завдання, потребує вивченням дисципліни постійної допомоги викладача

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ

Політична географія - суспільно-географічна наука, що вивчає територіальну диференціацію політичних явищ і процесів.

Територіально-політична система – це різновид політичної системи, яка представлена у фізичному просторі (геопросторі), тобто має географічні кордони.

Лімологія (від лат. *limes* – кордон, межа) – розділ політичної географії, що вивчає кордони і прикордонні території з погляду їхньої генези, функцій, можливостей транскордонного співробітництва тощо.

Кордон – умовна вертикальна площина, що відокремлює адміністративно-територіальні одиниці та держави і простягається від центру Землі до висоти 100 км над рівнем моря.

Держава – сукупність території, населення та апарату керування.

Столиця – місто, де розташовані керівні органи хоча б однієї гілки влади.

Хартленд (англ. *Heartland Theory* — теорія серцевинної землі, стрижневого району; «серце світу») — геополітична концепція, яка стверджує, що контроль над хартлендом дає можливість контролювати світ.

Адміністративно-територіальний поділ — поділ території країни на окремі частини — адміністративно-територіальні одиниці, залежно від якого створюються і діють органи державної влади та місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування — право та змога територіальних громад як безпосередньо, так і через представницькі органи місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Об'єкт та предмет політичної географії.
2. Визначення кордону.
3. Основні функції кордонів.
4. Допоміжні функції кордонів.
5. Історико-картографічний підхід до вивчення кордонів.
6. Класифікаційний підхід до вивчення кордонів.
7. Функціональний підхід до вивчення кордонів.
8. Географо-політологічний підхід до вивчення кордонів
9. "Природні кордони": еволюція поняття та його досяжність.
10. Територіально-політичні системи: визначення та класифікація.
11. Класифікація держав за формою правління – монархія.
12. Класифікація держав за формою правління – республіка.
13. Класифікація країн з політичного устрою.
14. Класифікація держав з політичного режиму.
15. Класифікація країн за обсягом території.
16. Специфічні риси найбільших за обсягом країн.
17. Специфічні риси великих за обсягом країн.
18. Специфічні риси середніх за обсягом країн.
19. Специфічні риси малих за обсягом країн.
20. Специфічні риси мікродержав.
21. Анклав і його специфічні риси.
22. Екслав як політико-географічний об'єкт.
23. Класифікація країн із виходу до Світового океану.
24. Внутрішні води держави: характеристика, основні параметри,

специфіка.

25. Територіальні води: характеристика, основні параметри, специфіка.
26. Виключна економічна зона: характеристика, основні параметри, специфіка.
27. Відкрите море, особливості статусу.
28. Населення держави: расовий склад.
29. Населення держави: лінгвістичний склад.
30. Населення держави: етнічний склад.
31. Населення держави: релігійний склад.
32. Урбанізація як один з процесів внутрішньої міграції.
33. Рурбанізація як один з процесів внутрішньої міграції.
34. Субурбанізація як один з процесів внутрішньої міграції.
35. Руралізація як один з процесів внутрішньої міграції.
36. Хибна урбанізація як один з процесів внутрішньої міграції.
37. Первісний тип відтворення населення
38. Традиційний (аграрний) тип відтворення населення
39. Перехідний (індустріальний) тип відтворення населення
40. Сучасний (постіндустріальний) тип відтворення населення
41. Населення держави: класифікація за густотою населення.
42. Класифікація держав з економічного розвитку: постіндустріальні держави.
43. Класифікація країн з економічного розвитку: індустріальні держави.
44. Класифікація держав з економічного розвитку: держави, що розвиваються.
45. Столиця - визначення та функції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бжезінський З. Велика шахівниця [Електронний ресурс] / З. Бжезінський. – Режим доступу до ресурсу: <http://dontsovnico.com.ua/wpcontent/uploads/2016/03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf>
2. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах. Ужгород. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 411 с.
3. Дністрянський М. Політична географія та геополітика: Навч. Посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2010. 197 с.
4. Дністрянський М. Праці С. Рудницького і Ю. Липи в контексті Європейської політико-географічної думки [Електронний ресурс] / М. Дністрянський // Режим доступу до ресурсу: <http://ukrtur.narod.ru/istoukrgeo/allpubl/antropos/prazirudilyp1.htm>
5. Долгов О. Територія держави як чинник політичних відносин // Режим доступу до ресурсу: <http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/2308/1/100-38.pdf>
6. Долматов І. Методологія дослідження процесів формування та еволюції кордонів. Митна справа. 2011. №1 (73). С. 43-48. Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2011_1/11043048.pdf
7. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К.: Наш формат, 2019. 439 с.
8. Flint C., Taylor P. Political Geography: World Economy, Nation-State and Locality. Essex: Pearson Education Limited, 2021. 358 p.
9. Jessop B. The State. Past, Present and Future. Cambridge: Polity., 2016. 446 p.
10. Jones M., Jones R., Woods M. An Introduction to Political Geography.

Space, Place and Politics. Routledge, 2014. 371 p.

11. Terlouw, K. Political Geography of Cities and Regions. 1st Edition. London., 2022. 381 p.

Додаткова

1. Василенко С.Д. Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. Одеса: ОДМА, 2000. 293 с.
2. Дністрянський М.С. Кордони України. Політико-адміністративний устрій. Львів: Світ, 1992. 173 с.
3. Дністрянський М.С. Політична географія України. – Львів: Світ, 1997. 238 с.
4. Мадіссон В.В., Шахов В.Л. Політологія міжнародних відносин: Навч. посіб. К.: Либідь, 1997. 350 с.
5. Мальський М. З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. Львів: ЛНУ, 2002. 339 с.
6. Олійник Я.Б., Шищенко П.Г. Географія: Україна і світ. К.: Вид-во КНУ ім. Шевченка, 2008. 291 с.
7. Політична географія і геополітика / За ред. Б.П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 284 с.
8. Яценко Б.П., Бабарицька В.К. Країнознавство: основи теорії : навч.посібник. К.: Либідь, 2009. 211 с.
9. Agnew J., Mitchell K., Toal G. A Companion to Political Geography. Blackwell Publishing, 2003. 401 p.
10. Agnew J., Muscarà L. Making Political Geography. Rowman & Littlefield Publishers, 2012. 205 p.

11. Ankar D. Microstate Democracy: Majority or Consensus; Diffusion or Problem-Solving? // Democratization. 2008. Vol. 15. No. 1. P. 67–85.
12. Gallaher C., Dahlman T. C., Gilmartin M. Key Concepts in Political Geography. SAGE Publications Ltd., 2009. 322 p.
13. Geldenhuys D. Contested States in World Politics. London: Palgrave Macmillan, 2009. 307 p.
14. O'Tuathail G. Understanding Critical Geopolitics: Geopolitics and Risk Society // Journal of Strategic Studies. 1999, No 2/3. P. 107–124.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Сайт бази даних ЦРУ по країнам світу. Режим доступу до ресурсу <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
2. Сайт Міжнародного валютного фонду. Режим доступу до ресурсу <http://www.imf.org/en/Data>
3. Сайт Всесвітнього банку. Режим доступу до ресурсу <http://data.worldbank.org/>

Навчальне видання

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

Методичні вказівки

для здобувачів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач

ПОКАСЬ Михайло Сергійович

Надруковано в авторській редакції з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,63.
Тираж 100 прим. Зам. № 72.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.